

Стегней Маріанна Іванівна,
доктор економічних наук, професор, професор
кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет
Лінтур Інна Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет
Хаустова Ксенія Михайлівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, управління
економічними процесами та туризму,
Мукачівський державний університет
Петричко Марія Михайлівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет
Шолтес Едуард Еміліхович,
магістр спеціальності «Економіка»,
Мукачівський державний університет

Stehnei Marianna,
Doctor of Economics, Professor,
Mukachevo State University,
<https://orcid.org/0000-0002-4688-6447>
Lintur Inna,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Mukachevo State University,
<https://orcid.org/0000-0001-8009-1392>
Khaustova Kseniia,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, Mukachevo State University,
<https://orcid.org/0000-0002-3062-918X>
Petrichko Maria,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Mukachevo State University,
<https://orcid.org/0000-0001-7677-6516>
Sholtes Eduard,
master's degree «Economics»,
Mukachevo State University

**ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ОДИНИЦЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
RESTORATION OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE
TERRITORIAL UNITS OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF OVERCOMING ECONOMIC
SECURITY THREATS**

Стегней М. І., Лінтур І. В., Хаустова К. М.,
Петричко М. М., Шолтес Е. Е. Відновлення
економічного потенціалу сталого розвитку
територіальних одиниць України в умовах
подолання загроз економічної безпеки.
*Український журнал прикладної економіки та
техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 12 – 17.

Stehnei M., Lintur I., Khaustova K., Petrichko M.,
Sholtes E. Restoration of the economic potential of
sustainable development of the territorial units of
Ukraine in the conditions of overcoming economic
security threats. *Ukrainian Journal of Applied
Economics and Technology*.
2024. Volume 9. № 1, pp. 12 – 17.

Стаття присвячена особливостям територіального розвитку України, оцінці економічних втрат від війни та визначенню напрямків післявоєнного відновлення. Охарактеризовано передумови сталого розвитку територіальних одиниць в процесі відновлення економічного потенціалу. Здійснено оцінку закономірностей та особливостей економічного розвитку України та її окремих територій до початку війни. Проаналізовано динаміку позиції України у світовому рейтингу за Індексом конкурентоспроможності та визначено, що до війни існувала певна стабільність щодо розташування в рейтингу, проте з недостатнім рівнем конкурентоспроможності. Виділено значні територіальні відмінності в економічному розвитку регіонів та територіальних громад України, що посилилися внаслідок війни. Здійснено оцінку економічних втрат регіонів України від війни. Визначено, що найбільше постраждали такі області: Донецька, Харківська, Луганська, Миколаївська, Запорізька, Київська та Чернігівська. Розглянуто історичні приклади успішного відновлення економіки країн після війни. Окреслено шляхи відновлення економічного потенціалу територіального розвитку України. Ключовим аспектом відновлення економічного потенціалу територіального розвитку України визначено економічну безпеку. Першочерговими напрямками відновлення економічного потенціалу України визначено відновлення інфраструктури, розвиток виробництва, створення нових робочих місць, залучення міжнародної допомоги, дерегуляція економіки, зміцнення інституцій.

Ключові слова: сталий територіальний розвиток, регіон, територіальна громада, територіальні одиниці, економічний потенціал, економічна оцінка втрат, економічна безпека.

The article is devoted to the peculiarities of Ukraine's territorial development, the assessment of economic losses from the war, and the definition of directions for post-war recovery. The prerequisites for sustainable development of territorial units in restoring economic potential have been characterized. The assessment of the patterns and peculiarities of economic development of Ukraine and its individual territories before the war was carried out. The dynamics of Ukraine's position in the world ranking by the Competitiveness Index was analyzed, and it was determined that before the war, there was a specific stability in ranking, but with an insufficient level of competitiveness. Significant territorial differences in the economic development of regions and territorial communities of Ukraine were proved, which intensified because of the war. The assessment of economic losses of regions of Ukraine from the war was carried out. It was determined that the following regions

© Стегней Маріанна Іванівна, Лінтур Інна Володимирівна, Хаустова Ксенія Михайлівна,
Петричко Марія Михайлівна, Шолтес Едуард Еміліхович, 2024

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024 рік. Том 9. № 1.

suffered the most: Donetsk, Kharkiv, Luhansk, Mykolaiv, Zaporizhzhya, Kyiv, and Chernihiv – historical examples of successful economic recovery of countries after the war were considered. The ways to restore the economic potential of the territorial development of Ukraine were outlined. It is necessary to deregulate the economy and create favorable business conditions to attract investment and stimulate production development. It is necessary to strengthen the institutions responsible for planning and implementing economic policy to manage the economic recovery process effectively. It is necessary to eliminate the above factors to improve Ukraine's competitiveness and territorial development of its economic potential. It is necessary to reduce corruption and increase transparency. This can be done through judicial reform, the introduction of anti-corruption measures, and increased transparency in the activities of government bodies. Creating a stable and predictable business climate is essential to ensuring the rule of law, stable legislative norms, and tax policy. In the context of Ukraine's territorial development, infrastructure development through investment in transport, energy, and logistics infrastructure, as well as increasing the level of innovation, is particularly important. This can be done through education reform, increased funding for scientific research and innovation, and creating a favorable environment for developing small and medium-sized businesses. Restoring Ukraine's economic potential for territorial development is essential for restoring the country and ensuring the well-being of its population. Applying a comprehensive approach that considers internal and external factors will be necessary to implement this task successfully. The economic potential of territories is a critically important factor for the stability and sustainable development of the country. In the future, it is essential to develop and implement mechanisms for an adequate assessment of the losses of each region, territorial community, and settlement of Ukraine from the war and determine ways to compensate them. Economic security should be critical to restoring the economic potential of Ukraine's territorial development. Implementing effective risk management strategies and ensuring economic stability are essential prerequisites for the successful recovery of the economy and ensuring the sustainable development of Ukraine's territories.

Keywords: sustainable territorial development, region, territorial community, territorial units, economic potential, economic assessment of losses, economic security.

Вступ

В умовах війни актуалізується питання необхідності відновлення економічного потенціалу територіального розвитку України. Адже воєнні дії призвели до значних руйнувань економіки окремих територій країни, включаючи знищення інфраструктури, виробничих потужностей, житлового фонду та інших об'єктів. Це призвело до зниження обсягів виробництва, погіршення якості життя населення та поглиблення економічної нерівності.

Не дивлячись на труднощі, Україна має значний економічний потенціал, який необхідно відновити та ефективно використовувати для забезпечення сталого розвитку країни. Цей потенціал включає в себе природні ресурси, людські ресурси, економічну інфраструктуру та інші фактори. Відновлення економічного потенціалу територіального розвитку України є важливим завданням для забезпечення економічної безпеки країни. Економічна безпека передбачає здатність країни задовольняти свої економічні потреби, включаючи забезпечення населенням необхідними товарами та послугами, створення нових робочих місць та підвищення рівня життя.

Дослідженням питань територіального розвитку займалися вчені Бойко Є.О., Готра В.В., Демиденко В.В., Іртищева І.О., Савостенко Т.О., Хвесик М.А., Химинець В.В., Шубалий О.М. та інші.

Визначаючи потреби відновлення економічного потенціалу територіального розвитку України, постає необхідність оцінки втрат від війни та окресленні напрямків післявоєнного відновлення.

Формулювання цілей статті

Метою даного дослідження є обґрунтування напрямків відновлення економічного потенціалу територіального розвитку України на основі оцінки втрат.

Виклад основного матеріалу дослідження

В Україні можливо виділити такі рівні різновидів територіальних одиниць, що потребують дослідження в контексті відновлення економічного потенціалу територіального розвитку: вся країна, Автономна Республіка Крим, міста Київ і Севастополь, області, райони; територіальні громади та населені пункти.

Україна має значні регіональні відмінності в економічному розвитку. Навіть окремі територіальні громади мають свої особливості. Внаслідок війни ці відмінності посилилися. Звісно, відновлення економіки України потребує комплексного системного підходу, проте необхідно враховувати особливості територіального розвитку кожного регіону, громади. Необхідно розробляти спеціальні програми відновлення для кожного регіону та територіальній громаді з урахуванням їх економічного потенціалу, ресурсів та проблем.

Сталий розвиток територіальних одиниць є важливою умовою для успішного відновлення економіки України після війни. Для досягнення цієї мети в системі управління територіальним розвитком необхідно забезпечити інтегрований підхід, участь місцевих громад, підвищення конкурентоспроможності та економічну безпеку.

Інтегрований підхід. Відновлення економічного потенціалу має бути комплексним і охоплювати всі аспекти розвитку територіальних одиниць, включаючи економічний, соціальний, екологічний та культурний. Місцеві громади є ключовими стейкхолдерами процесу відновлення, отже вони повинні бути залучені до розробки і реалізації програм відновлення, щоб забезпечити їхню ефективність і відповідність щодо потреб місцевого населення. Процеси відновлення економічного потенціалу мають бути спрямовані на підвищення конкурентоспроможності територіальних одиниць, що можливо досягнути за рахунок розвитку інновацій, створення сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання підприємництва.

Крім того, важливою передумовою для сталого розвитку територіальних одиниць є економічна безпека, що забезпечує захист від зовнішніх і внутрішніх економічних ризиків та сприяє стабільності економіки.

Концентрація уваги на розвитку окремих територій дозволить підвищити ефективність відновлення економіки України. Це дозволить більш ефективно використовувати ресурси та залучити інвестиції.

Для визначення напрямків відновлення економічного потенціалу територіального розвитку України доцільно оцінити закономірності та особливості її економічного розвитку до початку війни. Це можливо реалізувати на основі глобального порівняння за допомогою Індексу конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), що аналізує фактори, які визначають конкурентоспроможність країни.

За даними щорічного звіту Всесвітнього економічного форуму, у 2019 році Україна за індексом конкурентоспроможності опустилася на дві позиції, зайнявши 74-е місце. Основні причини цього регресу – погіршення показників у сфері фінансових систем, охорони здоров'я та впровадження ІКТ. Однак у деяких сферах спостерігається позитивна динаміка. Так, Україна значно покращила свої позиції за критеріями «ринку товарів», «ринку праці», «інституціональний розвиток», а також трохи піднялася за такими показниками, як освіта та рівень розвитку бізнесу. Згідно зі звітом показник середньорічного зростання ВВП за десять років перестав бути від'ємним і покращився з -2,1% до 0,1%, водночас приріст прямих іноземних інвестицій за п'ять років знизився з 2,7% ВВП до 2,3% ВВП. У новому звіті експерти також проаналізували частку використання відновлюваних джерел енергії у відсотках до обсягу споживання, яка в Україні сягнула 4,1%. Водночас цей показник у країнах – лідерах списку дуже варіативний: Сінгапурі – 0,7%, США – 8,7%, Гонконзі – 0,9%, Нідерландах – 5,9% і Швейцарії – 25,3% [1].

У 2020 році Україна опустилася ще в рейтингу Індексу конкурентоспроможності і зайняла 92 позицію серед 141 країни, на що вплинула пандемія Covid-19.

Динаміка позиції України у світовому рейтингу за Індексом конкурентоспроможності свідчить про певну стабільність щодо розташування в рейтингу, проте з недостатнім рівнем конкурентоспроможності. Таким чином, ще до війни було визначено фактори, що впливають на недостатню конкурентоспроможність України, серед яких: корупція та недостатня прозорість, відсутність стабільності та прогнозованості, недостатня розвиненість інфраструктури. Дані фактори набули ще більшого рівня значимості в умовах війни. Високий рівень корупції і недостатня прозорість в українській системі створюють негативне середовище для бізнесу та інвестицій. Це обмежує розвиток підприємництва та порушує принципи ринкової конкуренції. Політична та економічна нестабільність відлякує іноземні інвестиції та ускладнює ділові умови. Нестабільність законодавства, податкові зміни та вплив політичних факторів також впливають на недостатню конкурентоспроможність. Обмежена та неефективна інфраструктура, включаючи транспортну, енергетичну та логістичну інфраструктуру, становить перешкоду для ефективного функціонування бізнесу та впливає на конкурентоспроможність.

Російська агресія проти України завдала серйозних втрат національній економіці країни. За оцінками експертів, загальні втрати економіки України внаслідок війни склали 50% ВВП країни. В контексті територіального розвитку «найбільш постраждалими областями є Донецька, Харківська, Луганська, Запорізька, Київська та Херсонська. У Світовому банку зазначають, що втрати в одному секторі перетинаються із втратами в інших секторах економіки. Терміни покриття цих потреб залежатимуть від фінансування, а також від поглинаючої спроможності українського бюджету» [2].

Основними факторами втрат економіки України є фізичні руйнування інфраструктури, зниження рівнів виробництва та інвестицій, втрата частини експорту. Унаслідок російських обстрілів та бомбардувань було зруйновано або пошкоджено значну частину промислової, транспортної та енергетичної інфраструктури України. Це призвело до припинення виробництва, транспортування товарів та послуг, а також до зростання цін на енергоносії. В умовах війни українські підприємства змушені були скоротити виробництво, а інвестори – відкласти або скасувати свої проекти, що призвело до зниження економічної активності та зростання безробіття. Російська агресія призвела до закриття українських портів в Чорному та Азовському морях, що перешкодило експорту української продукції. Це призвело до падіння експорту та зниження надходжень валюти до України.

Внаслідок цих втрат економіка України зазнала різкого падіння. За даними НБУ, ВВП України в 2022 році скоротився на 29,1%. Це найбільше падіння ВВП в історії України [3].

Російська агресія також призвела до зростання бідності в Україні. За оцінками Світового банку, рівень бідності українців збільшиться до 70% [4].

Відновлення української економіки після війни буде тривалим і складним процесом. Для цього необхідно буде здійснити значні інвестиції в відновлення інфраструктури, розвиток виробництва та створення нових робочих місць.

«За рік з початку повномасштабного загальна сума прямих задокументованих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі склала понад \$143,8 млрд (за вартістю заміщення)» (рис. 1) [5].

Основна частина втрат української економіки внаслідок російської агресії пов'язана з руйнуванням житлових будівель, інфраструктури та промислових активів. Найбільше постраждало житло. Втрати житлових будівель оцінюються в 53,6 мільярда доларів США, що становить 37,3% від загальних втрат. Друге місце за обсягом втрат займає інфраструктура. Втрати інфраструктурного забезпечення оцінюються в 36,2 мільярда доларів США, що становить 25,2% від загальних втрат.

Третє місце займає промисловість. Втрати активів підприємств промисловості оцінюються в 11,3 мільярда доларів США, що становить 25,2% від загальних втрат.

Аграрний сектор та земельні ресурси також зазнали значних втрат. Їх втрати оцінюються в 8,7 мільярда доларів США, що становить 17,3% від загальних втрат (рис. 2).

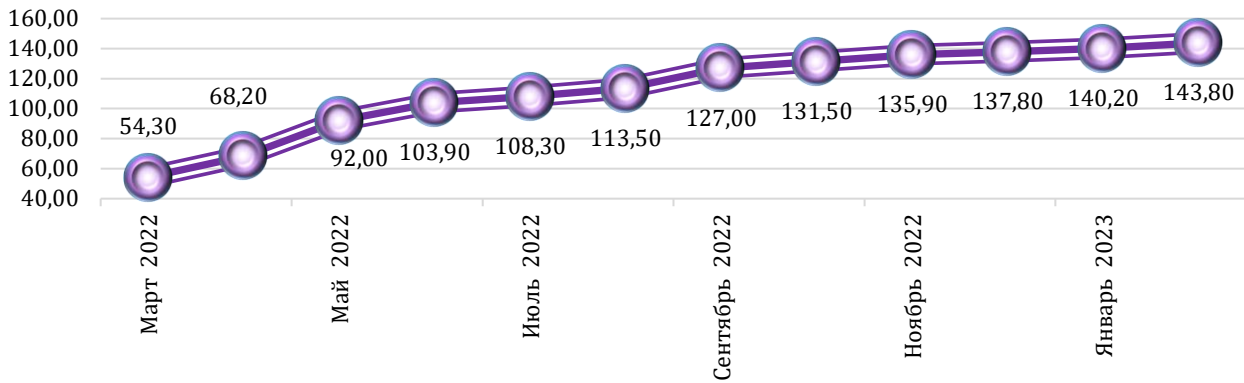

Рис. 1. Динаміка сукупної оцінки прямих втрат економіки України від російського військового вторгнення, \$ млрд. Джерело: [5]

Рис. 2. Структура оціночних втрат економіки України від російського військового вторгнення, \$ млрд. Джерело: [5]

Ці втрати призвели до різкого падіння економіки України та погіршення добробуту населення. Відновлення української економіки після війни буде тривалим і складним процесом.

Найбільше від війни постраждали такі області: Донецька, Харківська, Луганська, Миколаївська, Запорізька, Київська та Чернігівська (табл. 1).

Повністю оцінити втрати економічного потенціалу України від війни можна тільки після настання перемоги. На сьогодні надзвичайно негативний вплив на економічний потенціал України спричинила вимушена міграція населення, яке тікає від війни (рис. 3).

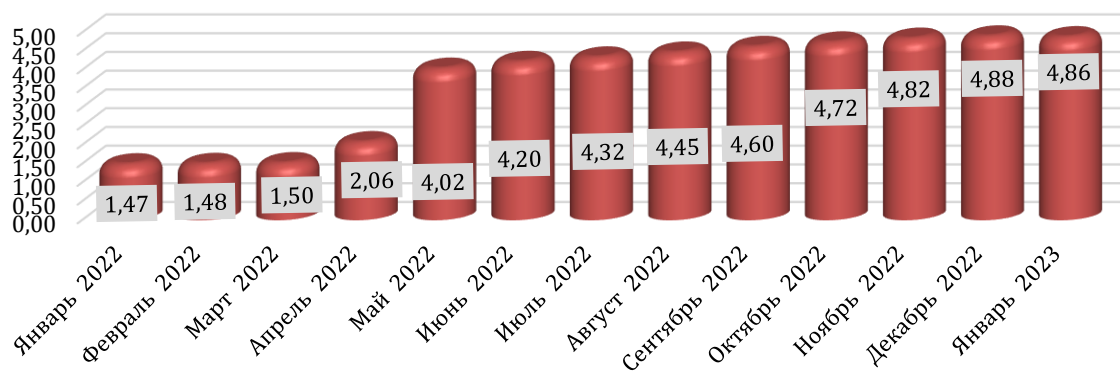

Рис. 3. Динаміка кількості вимушено переселених осіб в Україні за період війни, млн осіб Джерело: [5]

Війна в Україні спричинила масове переселення людей, що негативно вплинуло на економіку країни, її людський потенціал. Переселення також впливає на демографію та робочу силу країни. Це призводить до зниження економічної продуктивності. Вимушено переселені особи часто не можуть повноцінно споживати товари та послуги. Це знижує загальний споживчий попит в економіці.

Війна також призвела до руйнування інфраструктури та знищення ресурсів. Це зменшує виробничі потужності країни та збільшує її залежність від імпорту. Ці фактори призвели до різкого падіння економіки України та погіршення добробуту населення. Відновлення економічного потенціалу України після війни буде тривалим і складним процесом. Для цього необхідно буде здійснити значні інвестиції у відновлення інфраструктури, розвиток виробництва та створення нових робочих місць.

Історія знає чимало прикладів успішного відновлення економіки країн після війни. Наприклад, Японія була однією з країн, які найбільше постраждали від Другої світової війни. Внаслідок війни було зруйновано значну частину промисловості та інфраструктури країни. Однак завдяки ефективній економічній політиці Японія змогла всього за кілька десятиліть стати однією з найрозвиненіших країн світу.

Німеччина також була однією з країн, які найбільше постраждали від Другої світової війни. Однак завдяки програмі Маршалла, яка була реалізована США та їх союзниками, Німеччина змогла швидко відновити свою економіку.

Корейська війна завдала значних збитків Південній Кореї. Однак завдяки ефективній економічній політиці Південна Корея змогла всього за кілька десятиліть стати однією з найрозвиненіших країн світу.

Війну за незалежність Ізраїлю у 1948 році супроводжували значні руйнування. Однак завдяки ефективній економічній політиці Ізраїль зумів швидко відновити свою економіку.

Ці приклади показують, що відновлення економіки країни після війни є можливим. Однак для цього необхідно застосувати комплексний підхід, який включатиме в себе як внутрішні, так і зовнішні фактори. Необхідно забезпечити стабільність політичної ситуації, що є важливою передумовою для відновлення економіки. Економічна політика повинна бути спрямована на стимулювання виробництва, створення нових робочих місць та залучення інвестицій. У подоланні найгостріших проблем, пов'язаних з війною може допомогти міжнародна допомога, тому необхідно розвивати міжнародну співпрацю.

Важливо також враховувати, що відновлення економіки країни після війни є тривалим і складним процесом. Для досягнення успіху необхідно буде застосувати комплексний підхід та надати час для реалізації необхідних заходів. Першочерговими напрямками відновлення економічного потенціалу України має бути відновлення інфраструктури, розвиток виробництва, створення нових робочих місць, залучення міжнародної допомоги, дерегуляція економіки, зміцнення інституцій тощо.

Унаслідок російської агресії було зруйновано або пошкоджено значну частину інфраструктури України, включаючи дороги, мости, залізницю, аеропорти, порти та енергетичну інфраструктуру. Відновлення цієї інфраструктури є пріоритетним завданням для відновлення економіки України.

Війна призвела до зниження виробництва в багатьох секторах української економіки. Для відновлення виробництва необхідно буде залучити інвестиції, а також забезпечити доступ до сировини та ринків збуту.

В Україні зросло безробіття. Для створення нових робочих місць потрібно буде розвивати виробництво, а також інвестувати в людський капітал. Для цього необхідно залучити міжнародну допомогу. Україна потребує значної міжнародної допомоги для відновлення економіки. Ця допомога може бути надана у вигляді грантів, позик та інвестицій.

Задля залучення інвестицій та стимулювання розвитку виробництва необхідно провести дерегуляцію економіки та створити сприятливі умови для бізнесу. Для ефективного управління процесом відновлення економіки необхідно зміцнити інституції, які відповідають за планування та реалізацію економічної політики.

Для покращення конкурентоспроможності України та територіального розвитку її економічного потенціалу необхідно вжити заходів щодо усунення зазначених факторів, зокрема знизити рівень корупції та підвищити прозорість. Це можна зробити шляхом реформи судової системи, впровадження антикорупційних заходів та підвищення рівня прозорості в діяльності державних органів. Важливо також створити стабільний і прогнозований діловий клімат шляхом забезпечення верховенства права, стабільних законодавчих норм та податкової політики.

Особливої уваги в контексті територіального розвитку України потребує розвиток інфраструктури шляхом інвестицій у транспортну, енергетичну та логістичну інфраструктуру, а також підвищення рівня інноваційності, зокрема шляхом реформи освіти, підвищення фінансування наукових досліджень та інновацій, створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Відновлення економічного потенціалу сталого територіального розвитку України є важливим завданням для забезпечення добробуту її населення. Для успішної реалізації цього завдання необхідно застосувати комплексний підхід, який буде враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори. Економічний потенціал окремих територій (регіонів, районів, територіальних громад) є критично

Таблиця 1. Регіональна оцінка прямих втрат економіки України від російського військового вторгнення на лютий 2023, \$ млн

Регіони	Оцінка прямих втрат, \$млн
Вінницька	529
Волинська	25
Дніпропетровська	2,045
Донецька	32,217
Житомирська	750
Закарпатська	14
Запорізька	10,528
Івано-Франківська	447
Київська	9,099
Кіровоградська	330
Луганська	17,681
Львівська	171
Миколаївська	6,326
Одеська	555
Полтавська	263
Рівненська	79
Сумська	2,968
Тернопільська	53
Харківська	31,206
Херсонська	7,310
Хмельницька	48
Черкаська	130
Чернівецька	68
Чернігівська	6,364
м. Київ	1,198

Джерело: [5]

важливим фактором для стабільності та сталого розвитку всієї країни. Надалі важливо розробляти та впроваджувати механізми для адекватної оцінки втрат кожної окремої області, територіальної громади й населеного пункту України від війни та визначення шляхів їх компенсації.

Ключовим аспектом відновлення економічного потенціалу сталого територіального розвитку України має стати економічна безпека, адже впровадження ефективних стратегій управління ризиками та забезпечення економічної стійкості є важливою передумовою для успішного відновлення економіки та забезпечення сталого розвитку територій України.

Література

1. Україна опустилася на 85-те місце в щорічному рейтингу конкурентоспроможності WEF. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/617843.html>
2. Що найбільше постраждало в Україні після вторгнення РФ: звіт Світового банку. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/shcho-naybilshe-postrazhdalo-ukrayini-pislya-1679593538.html>.
3. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2022 році. URL: <https://bit.ly/3tTFmJV>.
4. Світовий банк прогнозує, що рівень бідності українців збільшиться до 70%. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/04/11/83577622/>.
5. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report.pdf.
6. Стегней М.І. Інвестиційно-інноваційні доміанти сталого розвитку територіальних одиниць. *Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал*. 2015. № 1. С. 56-61.
7. Іртищева І.О., Стегней М.І., Михайлов М.С. Методичні підходи до оцінки рівня інноваційного розвитку регіону. *Економіка та суспільство: електронний науковий фаховий журнал*. 2018. № 16. С. 586-593.
8. Іртищева І., Стегней М. Інноваційне оновлення фінансово-економічного механізму реалізації децентралізованої моделі сталого розвитку територіальних громад. *Економіст*. 2015. № 6. С. 8-12.
9. Іртищева І.О., Стегней М.І., Войт Д.С., Павленко Г.М. Інституційне забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів в умовах децентралізації. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2019. № 3. С. 173-183.

References

1. Ukraina opustylasia na 85-te mistse v schorichnomu rejtynhu konkurentospromozhnosti WEF. [Ukraine fell to 85th place in the annual WEF competitiveness rating]. Available at: <https://interfax.com.ua/news/economic/617843.html>
2. Scho najbil'she postrazhdalo v Ukraini pislia vtorhnnennia RF: zvit Svitovoho banku. [What was most affected in Ukraine after the invasion of the Russian Federation: the World Bank report]. Available at: <https://www.rbc.ua/rus/news/shcho-naybilshe-postrazhdalo-ukrayini-pislya-1679593538.html>.
3. Komentar Natsional'noho banku schodo zminy real'noho VVP u 2022 rotsi. [The National Bank's comment on the change in real GDP in 2022]. Available at: <https://bit.ly/3tTFmJV>.
4. Svitovyy bank prohnozuie, scho riven' bidnosti ukraintsiv zbil'shyt'sia do 70%. [The World Bank predicts that the poverty level of Ukrainians will increase to 70%]. Available at: <https://minfin.com.ua/ua/2022/04/11/83577622/>.
5. Zvit pro priami zbytky infrastruktury vid rujnuvan' vnaslidok vijs'kovoї ahresii rosii proty Ukrainy za rik vid pochatku povnomasshtabnoho vtorhnnennia. [Report on the direct damage to the infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine in the year since the beginning of the full-scale invasion]. Available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report.pdf.
6. Stehnej, M.I. (2015). «Investment and innovation dominants of sustainable development of territorial units». *Ekonomika ta suspil'stvo: elektronnyj naukovyj fakhovyj zhurnal*. № 1. pp. 56-61.
7. Irtyscheva, I.O., Stehnej, M.I., Mykhajlov, M.S. (2018). «Methodical approaches to assessing the level of innovative development of the region». *Ekonomika ta suspil'stvo: elektronnyj naukovyj fakhovyj zhurnal*. № 16. pp. 586-593.
8. Irtyscheva, I., Stehnej, M. (2015). «Innovative renewal of the financial and economic mechanism of implementation of the decentralized model of sustainable development of territorial communities». *Ekonomist*. № 6. pp. 8-12.
9. Irtyscheva, I.O., Stehnej, M.I., Vojt, D.S., Pavlenko, H.M. (2019). «Institutional support of socio-economic development of regions in conditions of decentralization». *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriya: Ekonomichni nauky*. № 3. pp. 173-183.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2023 р.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>